

NATO ȘI RĂZBOIUL DIN BOSNIA ȘI HERȚEGOVINA

Marius ANTON *

NATO and the conflict between Bosnia and Hercegovina

Abstract: The cessation of hostilities implied more than a armistice and might be said to have marked the very beginning of a process of reform and reconstruction during which the abilities of self-government were developed along with the destruction of arms and ammunition and the judgement of war criminals. Therefore, former belligerents succeeded in creating the terms of a dialog by means of structures and instruments of the democratic process as well as the perspective of a prosperous and peaceful future. It is important to mention that all above mentioned facts were supported by Bosnian authorities and international communities that involved both military and civilian actions. The image of Bosnia and Hercegovina is perceived at present as being a positive one. A return to the hostilities from the beginning of the 90s' of the last century is a fact that cannot be imagined. However, actions and deeds are still to be taken. During the last decade Bosnia-Hercegovina realized a remarkable progress by changing the position of a state that bore the marks of war into a status which aims at integration within the framework of Euro-Atlantic institutions. The conflict between Bosnia and Hercegovina has determined NATO to take the ledge to maintain peace, thus changing the position that was assumed during the Cold War into a factor in the counterbalance of communist bloc alliance of the Warsaw Pact.

Keywords: conflict, hostilities, Euro-Atlantic integration, alliance, sovereign state.

1. *Repere generale ale Războiului din Bosnia și Herțegovina*

Scânteia care a aprins conflictul a fost Kosovo, datorită tensiunilor dintre populația albaneză majoritară (90%) și sârbii. Tensiunile au escaladat odată cu prilejul împlinirii a celei de-a 600 aniversare a Bătăliei din Kosovo (1389), unde sârbii și aliații lor au fost înfrânți de către Imperiul Otoman¹. În aprilie 1987, Slobodan Milošević, care a fost ales Președinte al Prezidiului Comitetului Central al Ligii Comuniștilor din Serbia în 1986, a călătorit în Kosovo. În întâlnirile cu liderii sârbi și locali într-un discurs în fața unei mulțime de sârbi, Slobodan Milošević aprobat un Program naționalist sârb. În acest sens, el a rupt politica de partid și de guvern, care a restricționat expresiile naționaliste în SFRY² de la momentul înființării de către Josip Broz Tito, după Cel de-al

* Student, Facultatea de Istorie și Științe Politice, Universitatea „Ovidius”, Constanța

¹ Ante Čuvalo, *Historical Dictionary of Bosnia – Herzegovina*, Second Edition, The Scarecrow Press Inc., Maryland, 2007, pp. 102-104.

² „Republica Socialistă Federativă Iugoslavia”.

Doilea Război Mondial. Ulterior, Slobodan Milošević a exploatat valul naționalismului sârb, în scopul de a consolida centralizate de regulă în SFRY.³ Din iulie 1988 până în martie 1989, o serie de demonstrații și manifestații de susținere a lui Slobodan Milošević - așa-numita politică „Revoluție Anti-birocrațică” - a avut loc în Voivodina și Muntenegru. Aceste proteste au condus la dizolvarea guvernelor provinciale și republicane respective; noile guverne au fost apoi de susținere, și îndatorate lui Slobodan Milošević⁴.

În afara cultului lui Tito, Yugoslavia mai era ținută întreagă de două organisme vitale: Partidul Comunist – L.C.Y⁵ și Armata – J.N.A⁶. Deși partidul începuse să se dezintegreze după moartea lui Tito (1986), armata s-a menținut însă aproape că se transformase într-o armată sârbă (1991). În 1990 Republica Socialistă Serbia a promulgat o nouă Constituție, care, printre altele, a schimbat numele republicii și provinciilor autonome. Numele de Republica Socialistă Serbia a fost schimbat în Republica Serbia, numele Provincia Socialistă Autonomă Kosovo a fost schimbat la Provincia Autonomă Kosovo și Metohija, precum și numele Provincia Socialistă Autonomă Voivodina a fost schimbat în Provincia Autonomă Voivodina. În timpul aceleiași perioade de timp, Republica Socialistă Muntenegru a schimbat numele în Republica Muntenegru (denumit în continuare Muntenegru). La 15 octombrie 1991, SDA⁷ și HDZ⁸ au adoptat un memorandum în care cereau suveranitatea și neutralitatea Bosniei și Herțegovinei fără a solicita și independență, dar acest pact a fost respins de către sârbi. În februarie 1992, în urma unui Referendum, un procent de 64% din locuitori au decis independența Bosniei și Herțegovinei, un act recunoscut de Comunitatea Europeană și apoi de către Statele Unite ale Americii (6 – 7 aprilie 1992). Sârbi au respins și au denunțat proclamarea independenței, trecând la măsuri militare de protest. Violențele de până atunci, deși izolate, au luat amploarea unui adevărat război al sârbilor împotriva Bosniei și Herțegovinei⁹. Deși se afla în război cu sau fără voia ei, Bosnia și Herțegovina acum devine teatrul războiului în care fusese antrenată încă din iunie 1991, când JNA atacase Slovenia și Croația.

La data de 6 martie 1992, Bosnia și Herțegovina și-a declarat independența, ducând la un război de mare amploare după 6 aprilie 1992. La 27 aprilie 1992, a fost reconstituit SFRY ca RFI¹⁰. În acest moment, a JNA a fost

³ The International Criminal Tribunal for The Former Yugoslavia, (ICTY), *Case No. IT-99-37, Indictment/22 mai 1999, Art. 2, 6.*,

(http://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/ind/en/mil-ii990524e.htm)

⁴ *Ibidem, Art., 8.*

⁵ „Liga Comunistă Yugoslavă”.

⁶ „Jugoslavenska Narodna Armija” (Armata Poporului Yugoslav).

⁷ „Stranka Demokratske Akcije” (Partidul Acțiunii Democratice).

⁸ „Hrvatska Demokratska Zajednica” (Uniunea Croată Democrată).

⁹ Ante Čuvalo, *op. cit.*, p. 103.

¹⁰ „Republica Federativă Iugoslavia”.

re-format în Forțelor Armate ale RFI (denumit în continuare VJ¹¹). În războiul din Bosnia și Herțegovina, JNA, și mai târziu de VJ, a luptat alături de „Armata Republicii Srpska” împotriva forțelor militare ale Guvernului din Bosnia și Herțegovina, precum și „Consiliul croat de Apărare”. Soarta Bosniei și Herțegovinei a fost, de asemenea complicată de pozițiile politice ale principalelor puteri internaționale: Organizația Națiunilor Unite (ONU), Statele Unite ale Americii, CE, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), și Rusia, ca cele mai importante. Fiecare a avut propria agendă în Europa de Sud-Est. Secretarul General ONU, Boutros Boutros-Ghali, a vrut să se afle în frunte și să nu fie hărțuit de către Statele Unite cu privire la cauza bosniacă. Britanicii și Francezii a cerut ca Europa să rezolve propriile sale probleme și condamnavă intervențiile americane în Balcani. Rușii nu numai că au rămas susținătorii sârbilor, dar de asemenea, s-au folosit de războiul bosniac ca o scenă pentru a se face remarcată pe plan internațional. În acord cu ONU, NATO a fost autorizat să patruleze spațiul aerian sârb declarat zonă de zbor interzisă, și să folosească raiduri aeriene, atunci când este nevoie. În scopul de a preveni o soluție decisivă la această problemă și pentru a minimaliza impactul influenței SUA, tasta de comandă pentru raidurile aeriene a fost în mâinile șefului civil ONU în fosta Iugoslavie, până în iulie 1995. Din cauza acestor motive, aproape trei ani au fost necesari Comunității internaționale să întreprindă o acțiune directă împotriva obiectivelor militare sârbe. În februarie 1994, avioanele americane NATO au doborât patru avioane militare sârbe peste Bosnia, deși nu a constituit un moment de cotitură în război ci doar o reacție la Masacrul din piață de la Sarajevo care avusese loc cu două săptămâni mai devreme.

Deși Slobodan Milošević a fost președinte al Serbiei în timpul războaielor din Slovenia, Croația și Bosnia-Herțegovina, el a fost, totuși, figura politică sârbă dominantă care exercita controlul de facto asupra guvernului federal, precum și asupra celui republican și a fost persoana cu care Comunitatea internațională a negociat o varietate de planuri de pace și acorduri cu privire la aceste războaie. Între 1991 și 1997 Milano Milutinović și Nikola Sainović a avut un număr de poziții foarte ridicate în cadrul guvernelor federale și republican și a continuat să colaboreze îndeaproape cu Slobodan Milošević. În această perioadă, Milano Milutinović a lucrat în Ministerul de Externe al RFI, și la un moment dat a fost ambasador în Grecia, iar în 1995, a fost numit Ministru al Afacerilor Externe al RFI, o poziție ocupată până în 1997. Nikola Sainović a fost prim-ministru al Serbiei în 1993, și viceprim-ministru al RFI, în 1994¹².

Anul 1995 a reprezentat un an dramatic în războaiele din fosta Iugoslavie. La începutul anului, pozițiile pe fronturile din Bosnia-Herțegovina și Croația erau în mare, în staționare. Sârbii din Croația ocupau un mare teritoriu,

¹¹ „Vojska Jugoslavije” („Armata Iugoslavă”).

¹² ICTY, *idem*, Art. 21, 22, (http://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/ind/en/mil-ii990524e.htm).

proclamat "Republica Sârbă Kraina", format din Slavonia Orientală (la frontiera cu Serbia) și restul Republicii Kraina, o regiune formată de-a lungul frontierei dintre Bosnia și Croația¹³.

În Bosnia-Herțegovina, forțele Republicii Srpska ocupau aproximativ 70% din teritoriul statului, în principiu estul și nordul statului. Forțele guvernului central (majoritar musulman) al Bosniei-Herțegovina ocupau în principiu centrul statului dar și trei enclave în estul Bosniei (Srebrenița, Jepa și Gorajde) iar forțele croaților bosnieci ocupau Herțegovina occidentală (regiunea de la vest de orașul Mostar), anumite localități din Bosnia centrală și anumite poziții în nordul Bosniei, la frontiera cu Croația. În anul 1994, sub presiunea administrației Clinton, Bosnia-Herțegovina și Croația semnaseră Acordul de la Washington care prevedea crearea Federației Bosnia-Herțegovina formată din teritoriile controlate de croații din Bosnia și cele aflate sub controlul guvernului central de la Sarajevo, dominat de musulmanii bosnieci. Principalul rezultat al acordului de la Washington a fost încetarea luptelor dintre armata bosniacă și croații din Bosnia și crearea premiselor pentru viitoarea cooperare militară a acestora contra sârbilor din Bosnia și Croația.

În luna iulie a anului 1995, forțele militare ale Republicii Srpska, conduse de generalul Ratko Mladić au ocupat enclavale de la Srebrenița și Jepa. Asasinarea a aproximativ 6.000 de prizonieri de război la Srebrenița a determinat Tribunalul Penal pentru fosta Iugoslavia să acuze de crime de război toată conducerea civilă și militară din acel moment a Republicii Srpska. În luna august a anului 1995, Operațiunea „Furtuna” (Oluja) a armatei croate a dus la desființarea Republicii sârbe Kraina, iar forțele militare ale Guvernului majoritar musulman al Bosniei-Herțegovina și ale croaților bosnieci au declanșat ofensiva contra forțelor armate ale Republicii Srpska din Bosnia-Herțegovina. În patru zile, Republica sârba Kraina s-a prăbușit, iar populația civilă sârbă a părăsit în masă teritoriul, refugiindu-se în teritoriile deținute de sârbi în Bosnia și în Serbia¹⁴.

2. Acordul de la Dayton

Acordul de la Dayton (Acordul Cadru General pentru Pace în Bosnia-Herțegovina) este tratatul semnat la data de 14 decembrie 1995, care a consemnat încheierea războiului din Bosnia din 1991-1995. Acest acord a fost urmare a esecurilor planurilor de pace UE, operațiunii croate “Furtuna” și a atrocităților bosniace, având ca exemplu principal masacrul Srebrenica, care a omorat aproape 8000 de barbati bosniaci . Acordul a fost negociat în Statele Unite ale Americii la Dayton, Ohio și a fost semnat la Paris de către Președinții Bosniei-Herțegovina (Alija Izetbegovici), Croației (Franjo Tuđman) și Republicii Federale Iugoslavia (Slobodan Miloševici) și de către reprezentanți ai

¹³ Ante Čuvalo, *op. cit.*, p.107.

¹⁴ Ante Čuvalo, *op. cit.*, pp. 107-108.

Uniunii Europene, Franței, Germaniei, Marii Britanii, Federației Ruse și ai Statelor Unite ale Americii. Anul 1995 a reprezentat un an dramatic în războaiele din fosta Iugoslavie. La începutul anului, pozițiile pe fronturile din Bosnia-Herțegovina și Croația erau în staționare. Sârbii din Croația ocupau un mare teritoriu, proclamat „Republica Sârbă Kraina”, format din Slavonia Orientală (la frontiera cu Serbia) și restul Republicii Kraina, o regiune formată de-a lungul frontierei dintre Bosnia și Croația.

La conferință au participat din partea autorităților bosniace președintele Președinției comune a Bosniei, Alija Izetbegović și ministrul de externe, Mohamed Sacirbey, din partea Iugoslaviei, Slobodan Milošević (care reprezenta și interesele sârbilor bosniaci) iar din partea Croației, președintele Franjo Tuđman. Lucrările conferinței au avut loc în perioada 1-21 noiembrie 1995. Acordul a fost semnat la Paris, la data de 14 decembrie 1995. Semnatarii au fost președinții Bosniei-Herțegovina, Croației și Iugoslaviei. În calitate de martori (și de garanți ai aplicării sale), acordul a fost semnat de Președinții Franței și Statelor Unite ale Americii (Jacques Chirac și Bill Clinton) și de premierii Germaniei (Helmuth Kohl), Marii Britanii (Tony Blair) și Federației Ruse (Victor Cernomârdin). Acordul consemnează faptul ca Bosnia-Herțegovina, Croația și Iugoslavia se recunosc drept state suverane și convin să-și reglementeze diferendele prin mijloace pașnice. Părțile se angajează să respecte angajamentele asumate prin anexele acordului și drepturile refugiaților. De asemenea, părțile se angajează să asiste la investigarea și judecarea crimelor de război. Acordul cuprinde o serie de anexe, care reglementează aspectele practice ale aplicării sale¹⁵.

Anexele 1-A și 1-B reglementează aspectele militare. Acestea conțin prevederi referitoare la crearea unei forțe multinaționale de menținere a păcii sub comanda NATO, numită Forța de Implementare (IFOR), cu misiunea de a asigura aplicarea aspectelor militare ale păcii și de a îndeplini sarcini specifice. Conform prevederilor acordului IFOR a avut dreptul de a utiliza forța atunci când era necesar pentru îndeplinirea mandatului său¹⁶.

Anexa 2 instituie Linia de demarcare dintre entități (Inter Entity Boundary Line), între Federația Bosnia Herțegovina și Republica Srpska. De asemenea, se stabilea că statutul orașului Brciko va fi determinat prin arbitraj, într-un interval de un an de la încheierea acordului. Orașul Brciko era capital pentru Srpska deoarece asigura legătura teritorială între cele două componente ale acestei entități¹⁷.

¹⁵Ante Čuvalo, *op. cit.*, pp.109-111.

¹⁶Dayton Peace Agreement, Dayton, Ohio on November 21, 1995, *Annex 1A: Agreement on the Military Aspects of the Peace Settlement* (<http://www.state.gov/www/regions/eur/bosnia/dayann1a.html>).

¹⁷ *Ibidem*, *Annex 2: Agreement on Inter-Entity Boundary Line and Related Issues (With Appendix)*, (<http://www.state.gov/www/regions/eur/bosnia/dayann2.html>).

Anexa 4 cuprinde constituția statului Bosnia și Herțegovina, stat format din Federație și Republica Srpska. Pe baza delimitării create de linia de demarcare, Federația ocupă 51% din teritoriul țării, iar Republica Srpska 49%¹⁸.

Anexa 5 consfințește angajamentul Federației și Republicii Srpska de a rezolva toate diferendele prin arbitraj și de a institui un mecanism de arbitraj¹⁹.

Anexa 6 stabilește obligația părților de a respecta drepturile omului (Convenția Europeană a Drepturilor Omului este parte a Constituției statului Bosnia-Herțegovina) și instituie Ombudsmanul și Camera pentru Drepturile Omului pentru Bosnia Herțegovina. De asemenea, organizațiile internaționale aveau acces nelimitat pentru a monitoriza situația drepturilor omului²⁰.

Anexa 7 recunoaște dreptul refugiaților de a se întoarce la locurile de origine și de a fi compensați pentru proprietățile pierdute și obligația părților de a coopera cu Comitetul Internațional al Crucii Roșii pentru a stabili situația persoanelor dispărute²¹.

Anexa 8 instituie Comisia pentru păstrarea monumentelor istorice²².

Anexa 10 prevede existența instituției Înaltului Reprezentant pentru coordonarea realizării aspectelor civile ale acordului de pace. Înaltul Reprezentant (al comunității internaționale) prezidează Comisia Civilă Comună, formată din reprezentanți ai părților, comandantul IFOR și reprezentanți ai organizațiilor civile²³.

Anexa 11 instituie Forța de poliție internațională a Națiunilor Unite (United Nations International Police Task Force) având misiunea de a pregăti și supraveghea forțele de poliție locale și de a monitoriza situația respectării drepturilor omului, urmând a raporta încălcările constatate Tribunalului Internațional pentru fosta Iugoslavie sau Comisiei pentru drepturile omului²⁴.

3. NATO în Bosnia și Herțegovina după Acordul de la Dayton- IFOR, SFOR

Operațiile NATO din Bosnia și Herțegovina – Forța de Implementare (IFOR) și Forța de Stabilizare (SFOR) care i-a luat locul – au solicitat întrebuințarea în același timp a capacităților de desfășurare a unor acțiuni

¹⁸ *Ibidem*, Annex 4: Constitution of Bosnia and Herzegovina, (<http://www.state.gov/www/regions/eur/bosnia/dayann4.html>).

¹⁹ *Ibidem*, Annex 5: Agreement on Arbitration, (<http://www.state.gov/www/regions/eur/bosnia/dayann5.html>).

²⁰ *Ibidem*, Annex 6: Agreement on Human Rights, (<http://www.state.gov/www/regions/eur/bosnia/dayann6.html>).

²¹ *Ibidem*, Annex 7: Agreement on Refugees and Displaced Persons (<http://www.state.gov/www/regions/eur/bosnia/dayann7.html>).

²² *Ibidem*, Annex 8: Agreement On Commission To Preserve National Monuments (<http://www.state.gov/www/regions/eur/bosnia/dayann8.html>).

²³ *Ibidem*, Annex 10: Agreement on Civilian Implementation of the Peace Settlement, (<http://www.state.gov/www/regions/eur/bosnia/dayann10.html>).

²⁴ *Ibidem*, Annex 11: International Police Task Force, (<http://www.state.gov/www/regions/eur/bosnia/dayann11.html>).

combatante, de descurajare și în scop umanitar. Drept urmare, Alianța s-a confruntat cu o gamă deosebit de largă de provocări pe care le-a abordat cu tenacitate, asigurându-se că este echipată corespunzător pentru a se adapta la noile circumstanțe în modul cel mai eficient cu putință.

NATO sa angajat politic în Bosnia și Herțegovina și-și menține o prezență militară în forma unui sediu de bază la Sarajevo. Misiunea militară NATO de legătură și de consultare (Cartierul General NATO din Sarajevo) are rolul principal de a ajuta Bosnia Herțegovina în reformele sale de apărare. Misiunea are de asemenea, destinația de a ajuta țara să îndeplinească condițiile necesare pentru participarea la Parteneriatul pentru Pace și este responsabilă de anumite sarcini operaționale, cum ar fi cele de luptă împotriva terorismului, asigurând în același timp protecție pentru trupele detașate, sprijinirea Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie (ICTY) cu privire la detenția persoanelor acuzate de crime de război, precum și schimbul de informații secrete cu Uniunea Europeană. În rezumat, la sediul central al NATO din Sarajevo completează misiunea UE în efectuarea unor operațiuni specifice. Acordurile de Pace de la Dayton au adus sfârșitul celor patru ani de război care au măcinat Bosnia-Herțegovina²⁵.

Conform Acordului de la Dayton (Anexele 1A și 1b) în Bosnia și Herzegovina a fost detașată IFOR, o misiune care s-a desfășurat pe perioada 20 decembrie 1995 și 20 decembrie 1996. Obiectivul principal al misiunii era să supravegheze implementarea aspectelor militare ale Acordului de Pace Dayton. Comandantul IFOR a fost Leighton Smith și a comandat operațiunea din cartierul general situat în Zagreb. Începând din prima zi a dislocării IFOR, prezența militară internațională în Bosnia-Herțegovina a avut un mandat suficient de robust pentru a superviza implementarea Acordului de Pace de la Dayton, pe care a fost decisă să îl îndeplinească. În contrast, inițial, prezența civilă în această țară nu a posedat o autoritate similară. Puterile Înalțului Reprezentant au fost sporite la Consiliul de Implementare a Păcii desfășurat la Bonn, Germania, în 1997, astfel încât Înalțul Reprezentant a fost împuternicit cu adevărat să întreprindă orice ar fi fost necesar pentru a pune capăt obstrucționării și a asigura implementarea măsurilor de reformă. Toți Înalții Reprezentanți care au beneficiat de așa numitele „puteri Bonn” – Carlos Westendorp, Wolfgang Petritsch și lordul Asdown – au făcut uz de majoritatea acestora și, în acest fel, au putut să exercite o influență semnificativă asupra evoluției procesului de pace. Totuși, aproape toți observatorii sunt de acord că această influență ar fi fost mult mai eficientă dacă instituțiile civile create ar fi fost puternice încă de la început, urmând ca apoi să transfere gradual puterea

²⁵ „Ghidul NATO”, Capitolul 6, *Prezența NATO în Balcani*, 2006.

autorităților locale relevante și responsabile, atunci când condițiile ar fi permis-o, iar situația ar fi oferit garanții pentru acest transfer²⁶.

Misiunea IFOR urmarea separarea forțelor armate ale Bosniei și Herțegovinei de cele ale Republicii Srpska. Acest lucru se efectua prin demarcarea teritorială și etnică a celor două zone, precum și prin dezarmare. IFOR avea ca scop crearea unui cadru sigur pentru retragerea rapidă a forțelor Națiunilor Unite și pentru încetarea focului. De asemenea IFOR dorea să controleze spațiul aerian al Bosniei și Herțegovinei.

La 21 decembrie 1996 rolul IFOR a fost preluat de SFOR, ”Forța de Stabilizare”. Sarcina principală a SFOR a fost de a contribui la crearea condițiilor de siguranță și securitate de a favoriza lucrările de reconstrucție civilă și politică. În acest sens au fost efectuate operațiuni de : patrulare, supraveghere a operațiunilor de deminare, de arestare a persoanelor suspectate de crime de război și de asistare a întoarcerii refugiaților și a persoanelor strămutate la casele lor²⁷.

SFOR a utilizat pe scară largă baze înaintate și echipe de legătură și observare. Aceste echipe au constat în grupuri de 8-10 militari și interpreți cantonați în mici imobile aflate în mijlocul comunităților, ceea ce le-a permis realizarea unei strânse interacțiuni cu cetățenii și autoritățile locale. Această abordare a fost de asemenea adoptată și de alte organizații internaționale. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa a înființat un număr semnificativ de birouri în teren, coordonate de patru centre regionale, iar Oficiul Înaltului Reprezentant a dezvoltat o prezență extinsă în teren. Structurile din teren permit o mai amplă monitorizare și cunoaștere a situației și sporesc capacitatea organizațiilor de a superviza implementarea reformelor în mod eficient. De asemenea, acestea transmit autorităților locale și cetățenilor un mesaj clar privind acțiunea hotărâtă a comunității internaționale pentru realizarea schimbărilor și a reformei.

Adeseori, doar deciziile Înaltului Reprezentant au reușit să asigure adoptarea unor măsuri importante pentru statul bosniac. Cu toate acestea, multe dintre deciziile Înaltului Reprezentant au fost percepute drept anti-sârbe sau anti-croate și favorizând musulmanii bosniaci (supra-reprezențați numeric în administrația centrală). În aceste condiții, mass media locală și internațională a desemnat Bosnia - Herțegovina drept un protectorat deghizat. SFOR avea 3 zone de operare:

1. *Mostar*: trupe italiene, franceze, spaniole
2. *Banja Luka*: trupe britanice, canadiene, olandeze
3. *Tuzla*: trupe americane, poloneze, ruse, suedeze

²⁶ Amiralul Gregory G. Johnson, *O analiză a experienței SFOR*, Revista NATO, nr. Iarna 2004 (<http://www.nato.int/docu/review/2004/issue4/romanian/art4.html>).

²⁷ Ghidul NATO, Capitolul 6, *Prezența NATO în Balcani*, 2006.

În timp ce o prezență robustă în teren a fost inițial necesară în întreaga Bosnie-Herțegovina, comandanții NATO s-au pregătit imediat să coopereze cu autoritățile civile pentru a dezvolta un stat de drept multi-etnic și capabilități de securitate. Această politică s-a dovedit vizionară, întrucât drepturile minorităților și libera circulație au început să fie din ce în ce mai mult garantate de instituțiile locale ale statului de drept. În plus, deoarece aceste instituții și-au sporit competența și au câștigat încrederea populațiilor minoritare, SFOR a putut să-și reducă lent numărul bazelor fixe și al patrulilor și să transfere responsabilități instituțiilor locale. Importanța dezvoltării capabilităților locale cât mai curând posibil reprezintă principalul învățământ desprins în acest caz. Iar învățământul mai amplu desprins este că, în absența acestui efort concertat, se creează un ciclu al dependenței iar misiunile NATO riscă să se prelungească în mod inutil. Inițial, SFOR a inclus 31 000 de oameni. La începutul anului 2001, efectivul a fost redus la 19 000 de oameni, și noi reduceri a avut loc în funcție îmbunătățirea gradului de securitate. NATO a continuat aceasta misiune de menținere a paze până în decembrie 2004, când aceasta responsabilitate a revenit Uniunii Europene când ștafeta a fost predată trupelor EUFOR.

4. Concluzii

Sfârșitul ostilităților în Bosnia-Herțegovina a însemnat mai mult decât un armistițiu. Acesta a inaugurat un proces de reformă și reconstrucție în timpul căruia au fost dezvoltate capacitățile de auto-guvernare, au fost distruse armamentul și muniția, iar criminalii de război au fost prinși și judecați. Astfel, foștii beligeranți au reușit să dezvolte un dialog, folosind structurile și instrumentele procesului democratic, și să faciliteze calea spre un viitor pașnic și prosper. Toate acestea au fost realizate prin eforturile autorităților bosniace și cele ale comunității internaționale, care au acționat atât dintr-o postură militară, cât și dintr-una civilă.

Imaginea Bosniei și Herțegovinei este bună astăzi. O reîntoarcere la ostilitățile de la începutul anilor 90 ai secolului trecut este aproape de neimaginat. Cu toate acestea, au rămas încă multe de făcut. În cursul ultimului deceniu, Bosnia-Herțegovina a realizat progrese remarcabile, schimbând statutul unei țări aflate în război cu unul de țară care se îndreaptă rapid spre integrarea în instituțiile euro-atlantice. În același timp, Alianța este capabilă să asigure un management al crizelor extrem de eficient, fiind aptă să gestioneze operații în sprijinul păcii complexe. Președinția tripartită a Bosniei și Herțegovinei și aproape întreaga clasă politică dorește ca NATO să-și continue angajamentul. Într-adevăr, NATO a luat o decizie în acest sens, menținând statul major din Sarajevo. Acesta va juca un rol cheie în continuarea căutării suspecților de crime de război, în strânsă coordonare cu Forța UE (EUFOR). De asemenea, va juca rolul principal în supervizarea și promovarea reformei apărării în Bosnia-Herțegovina, pe măsură ce această țară se pregătește să adere la programul

Parteneriatului pentru Pace al Alianței. Din nou, aici va fi esențială o cooperare continuă strânsă atât cu Înalțul Reprezentant lordul Ashdown, cât și cu EUFOR.

Încă de la dislocarea sa în Bosnia-Herțegovina în 1995, NATO a demonstrat că este capabilă să obțină rezultate remarcabile în cele mai dificile circumstanțe. În acest proces, Alianța a acumulat o experiență enormă și și-a dezvoltat o expertiză impresionantă în planificarea și desfășurarea complexelor operații multinaționale.

Începând cu conflictul din Bosnia și Herțegovina NATO și-a luat angajamentul de forță de menținere a păcii schimbându-și astfel caracterul pe care la avut în anii Războiului Rece și-anume cel de factor de contrabalansarea alianței blocului comunist al Pactului de la Varșovia.

Implicarea NATO în conflictul din Kosovo izbucnit la cumpăna dintre milenii a demonstrat că alianța poate să schimbe soarta unui popor în mai bine, fapt ce nu putea însă fi realizat fără sprijinul organelor civile și cooperarea populației; acest lucru nu s-a materializat însă și în Afganistan, unde NATO a întâlnit ostilitatea populației. Poate acesta este unul din motivele pentru care opinia publică mondială este de parere că intervenție NATO în Afganistan a fost un eșec, NATO aducând odată cu trupele sale și ideile democratice ale Occidentului ale căror încercări de implementare au fost întâmpinate de dificultăți dovedindu-se incompatibile cu tradiționalismul politic musulman.

Încotro se îndreaptă Alianța? Multi speculează faptul că NATO se va limita în viitorul apropiat la angajamentele luate până acum și la îndeplinirea lor, însă pe termen lung este greu de prevăzut, sperându-se că se va adapta la realitățile pe care le rezervă viitorul.